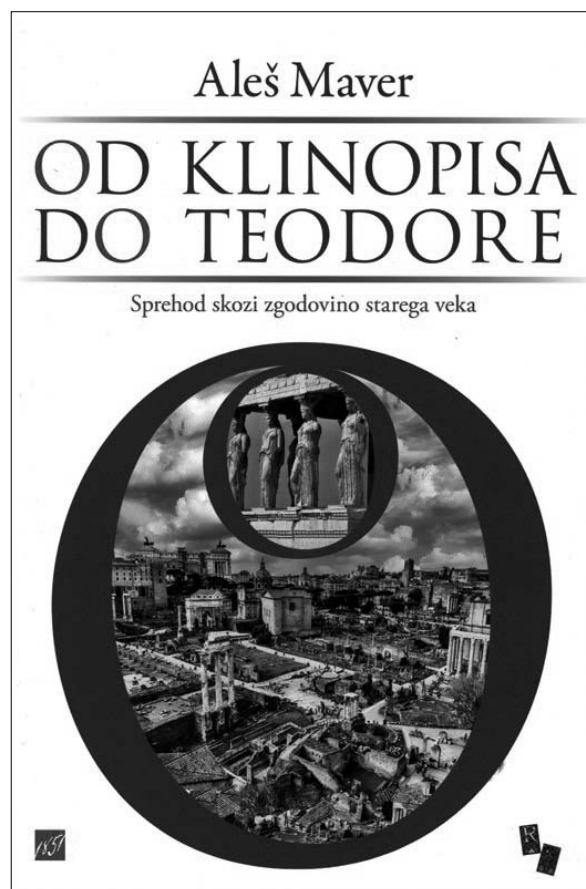

Ad urbem conditam in še nekaj stoletij naprej

Aleš Maver: *Od Klinopisa do Teodore. Sprehod skozi zgodovino starega veka*. Celje: Mohorjeva družba, 2018. 332 strani.

Svetovni turistični zemljevid ima blizu vrha destinacije, ki jih ljudje obiskujejo predvsem ali tudi zaradi zgodovinskih spomenikov iz starejših dob človeške civilizacije. Egipčanske piramide in Sfinga, ostanki antičnega Rima, atenska Akropola, zakladnica v Petri, Pergamonski muzej v Berlinu, navsezadnje tudi ostanki antične Celeje. Pa vendar, koliko povprečen človek, ki ima vsaj malo zanimanja za zgodovino, o starem veku pravzaprav ve? Zdi se, da z antičnim Rimom in staro Grčijo nekako še uspešno poiskati vezi (navsezadnje naj bi bila temelja evropske povezave prav grška misel in *lex romana*), stari Egipt nam buri domišljijo kot dežela nekje na drugi strani morja s svojimi hieroglifskimi sličicami in faraoni v zlatih maskah, odlomke judovske zgodovine lahko v neki verziji slišimo pri cerkvenem obredu. Vsa ostala množica ljudstev in državnih tvorb je pogosto bolj v senci ali pozabi, v resnici pa je, kot vedno v zgodovini, vse skupaj prepleteno, povezano in zanimivo za branje, če zgodovinske fakte zbere in zapiše spretna zgodovinarjeva roka.

Avtor se v uvodu posipa s pepelom, da o starem veku seveda ni napisal ničesar novega, da je razporeditev književne snovi izrazito tradicionalna in da je njena vsebina med drugim tudi predelava snovi učnih ur, s katerimi je hotel kot učitelj dijakom približati zgodovino starega veka. Knjiga je namenjena tistim, ki želijo pridobiti ali zapolniti luknje v svojem znanju o tem obdobju. Priporočal bi jo dijakom, ki želijo dopolniti znanje, pridobljeno pri predmetu zgodovine, učiteljem, ki želijo svoje ure nadgraditi s kakšno zanimivo podrobnostjo iz staroveškega sveta, študentom nezgodovinskih humanističnih študijskih smeri za obnovitev znanja. Jezik je lahko berljiv, poglavja so dobro in jasno strukturirana. Dodatne informacije in zanimivosti so podani v okvirčkih, kronologije in sezname (npr. tabela egip-

čanskih bogov) so podani v tabelah, ključne besede v tekstu so tiskane odebeljeno. Besedilo dopolnjuje tudi več zemljevidov in slikovno gradivo.

Že naslov dela nam pove, kako se je avtor časovno omejil – od prve pisave klinopisa do bizantinske cesarice Teodore, čeprav v resnici začne svojo zgodovino s kratkim orisom časa pred prvo pisavo, pripelje pa jo do dogovorjenega konca starega veka s koncem zahodnega dela Rimskega cesarstva. Tudi prostorsko se omeji, in sicer na območje širšega Sredozemlja. Delo je razdeljeno na tri dele, v prvem, naslovljenem Stari bližnji vzhod, je govora o množici ljudstev in držav na območju Mezopotamije, o egipčanskem in hetitskem imperiju ter o zgodovini Judov. Drugi in tretji del predstavlja zgodovina Grkov in Rimljanov, tretji del se zaključuje s pregledom zgodovine slovenskega ozemlja v tem času.

Težko je na dobrih tristo straneh predstaviti nekaj tisoč let zgodovine. Maver svoja poglavja začneja z geografskimi orisi, ki skupaj z zemljevidi dajo bralcu prostorsko predstavbo. Kljub kratkosti mu uspe predstaviti več pogledov na vsako epoho,

tudi dvome in kontradikcije, ki se pojavljajo pri zgodovinarjih. Seznanja nas z najpomembnejšimi zgodovinskimi viri za vsak obravnavani čas (včasih tudi z odlomki), pokaže na njihovo (ne)številnost in (ne)pristranskost. Opozarja na nekatere »zablode«, ki so ukoreninjene v našem videnju tega časa, po-meta npr. s črnobelimi predstavami, da je bil neki vladar samo dober ali samo slab, da sta Rim in Kartagina, smrtna sovražnika iz punskih vojn, včasih tudi uspešno sodelovala itd. Poleg prevladujoče politične zgodovine ne pozabi na predstavitev vsakokratne religije, najpomembnejših literarnih del ter vsakdanjega življenja, pozoren je tudi na položaj nežnejšega spola. Ob branju sem pogrešal le kakšen stavek več o likovni umetnosti, arhitekturi ali o tehničnih inovacijah. Po drugi strani so dragoceni kratki opisi jezikov, ki so jih starem veku govorili in mnogo aktualizacij ter vzporednic s svetom 21. stoletja. Avtor si večkrat dovoli kakšno ironično pripombo, ki v množici zgodovinskih podatkov nariše bralcu nasmeh na obraz, tudi njegov zgodovinopisni besednjak je zelo sočen in poln frazemov. Tako vladarji v Mavrovi knjigi grejejo stolčke, so

nesposobni mehkužneži, mali kmet pa težko tekmuje z velikim, kakor slovenski paradižnik težko tekmuje z nizozemskim.

Posebno dobro napisano se mi zdi poglavje o začetkih in zgodnjem razvoju krščanstva. To je namreč pogosto zavito v mitologijo, iskanje trdnih dejstev pa je težavno. V knjigi je predstavljen Jezus Kristus kot resničen človek, avtor primerja zgodovinske fakte in podatke iz Svetega pisma in opiše pot, ki je krščanstvo peljala od judovske ločine do preganjane vere v Rimskem imperiju (pri čemer izročilo pri številu žrtev zopet pretirava) in postopoma do svetovne religije.

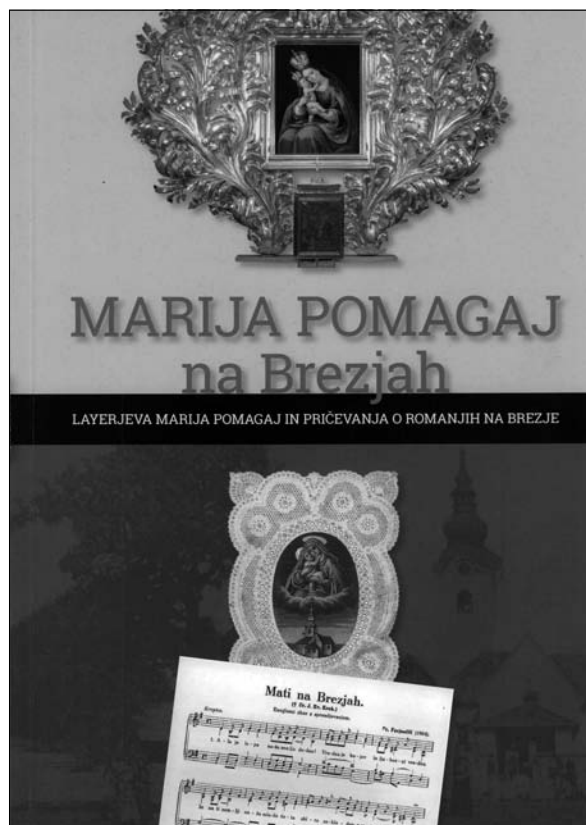
Maver je knjigo podnaslovil kot *sprehod* skozi zgodovino starega veka, a ta vek se lahko zaradi časovne distance, pomanjkanja virov in njihovega mešanja z izročilom izkazuje za sprehajanje prav zahteven labirint. Avtor nam je s svojo knjigo olajšal delo in napisal promenado, po kateri se prav vsakdo lahko sprehodi skozi stari vek.

Urh Ferlež

Prva dama Slovencev*

Damir Globočnik: *Marija Pomagaj na Brezjah*. Layerjeva Marija Pomagaj in pričevanja o romanjih na Brezje. Brezje: Romar, 2019. 431 strani.

Damir Globočnik nas po vrsti svojih umetnostno zgodovinskih in zgodovinskih del s pričujočo knjigo popelje na Brezje – v zagotovo najznamenitejšo versko središče Slovenije. Zvest svojemu poslanstvu umetnostnega zgodovinarja je zgodbo spletel okrog samega jedra brezjanskega fenomena – Layerjeve slike Marije Pomagaj, ki je skromno podružnično cerkev mošenjske župnije, posvečeno svetemu Vidu, spremenila v romarsko prestolnico. Svojo pripoved je oblikoval v sedmih poglavjih: Iz zgodovine cerkve na Brezjah, Množične pobožnosti in slavnosti na Brezjah, 2. svetovna vojna, Vrnitev milostne podobe

* Kölnski nadškof kardinal Joachim Meisner leta 1996 (str. 313).